

NĚKOLIK ZAJÍMAVÝCH NÁLEZŮ LIŠEJNÍKŮ Z POĽANY (STR. SLOVENSKO)

Several interesting findings from the Poľana Mts. (central Slovakia)

Radek Dětinský¹⁾, Štěpánka Bayerová²⁾ & Josef Halda³⁾

3) Botanický ústav AV ČR, 252 43 Průhonice, Česká republika

2) Katedra botaniky PřF Univerzity Karlovy, Benátská 2, 128 01 Praha 2, Česká republika

3) Okresní museum Orlických hor, Jiráskova 2, 516 01 Rychnov n. Kněžnou, Česká republika

Abstract: Interesting findings of lichens from the Poľana Mts (central Slovakia) collected during excursion of Botany Department, Charles University, Prague in September 1996, are presented. 31 species (marked *) are new for the region; one of them (*Chaenotheca chlorella*) was previously considered as extinct in Slovakia. 6 species are endangered and 4 species are vulnerable in Slovakia.

V září 1996 se uskutečnila exkurze pořádaná katedrou botaniky PřF UK Praha do CHKO Poľana (Slovenské Stredohorie). Při exkuri bylo zjištěno několik nových druhů lišejníků pro toto území. Druhy nově nalezené na Poľaně jsou označeny hvězdičkou (*). Uvedeny jsou i další zajímavé nálezy. V závorkách jsou uvedeny kategorie ohrožení příslušných druhů tak, jak jsou uvedeny v seznamu lišejníků Slovenska (Pišút et al. 1996): EX vyhynulý či nezvěstný, E ohrožený, V zranitelný, R vzácný, I neurčitý. Také nomenklatura je sjednocena podle této publikace. Uvedeny jsou i někteří zástupci nelichenizovaných hub tradičně studovaných lichenology. Dokladový materiál je uložen v herbářích jednotlivých autorů - Š. Bayerová (ŠB), R. Dětinský (RD), J. Halda (JH). Autoři děkují P. Halonenovi, Z. Palicemu, A. Věždovi a O. Vitikainenovi za revizi či určení některých obtížných taxonů.

Lišejníky Poľany studovali především J. Suza, A. Vězda, Z. Kyselová a I. Pišút. Nejdůležitější práce zabývající se Poľanou jsou uvedeny v Pišútově přehledném příspěvku (Pišút 1996). Aktuálně je z Poľany známo 250 druhů lišejníků (včetně 31 nově nalezených druhů). Z počtu 31 pro Poľanu nově nalezených druhů byl jeden (*Chaenotheca chlorella*) považován na Slovensku za vyhynulý, 6 druhů náleží do kategorie ohrožených a 4 do kategorie zranitelných druhů.

Absonditella lignicola Vězda & Pišút - v údolí Hutné, ca 5 km JV od vsi Strelníky, na holém dřevě, 1100 m, herb. JH (R)

* *Anaptychia ciliaris* (L.) Körb. - ca 3 km J od vrchu Ľubietovský Vepor (poblíž pramene Hutné), *Fagus sylvatica*, 1150 m, herb. ŠB (E)

Bacidia globulosa (Flörke) Hafellner & V. Wirth - v údolí Hutné, ca 5 km JV od vsi Strelníky, *Acer pseudoplatanus*, 1100 m, herb. JH; rez. Hrončecký grůň, *Fraxinus excelsior*, 970 m, herb. JH, confirm Z. Palice; Rudná magistrála v okolí vrchu Kopec, *Fagus sylvatica*, det. Z. Palice, herb. ŠB

* *Biatora helvola* Körb. ex Hellb. - v údolí Hutné, ca 4 km JV od vsi Strelníky, *Acer pseudoplatanus*, 900 m, det. Z. Palice, herb. ŠB

Calicium salicinum Pers. - Z svah vrchu Strunga, odumřelý *Fagus sylvatica*, 1250 m, herb. ŠB, RD; rez. Ľubietovský Vepor, *Acer pseudoplatanus*, 1100 m, herb. ŠB

* *Caloplaca herbidella* (Hue) H. Magn. - poblíž vrchu Ľubietovský Vepor, *Ulmus* sp., 1100 m, herb. ŠB, RD, confirm A. Vězda (E)

* *C. holocarpa* (Hoffm.) Wade - rez. Veporské skalky, *Fraxinus excelsior*, 950 m, herb. JH

* *Candelariella aurella* (Hoffm.) Zahlbr. - v údolí Hutné, ca 4 km JV od vsi Strelníky, na zidce, 900 m, herb. ŠB

* *Cladonia cervicornis* (Ach.) Flot. ssp. *verticillata* (Hoffm.) Ahti - v údolí Hutné, ca 5 km JV od vsi Strelníky, na zemi, 1100 m, herb. JH

C. pleurota (Flörke) Schaer. - vrch Strunga, na holém dřevě, 1320 m, herb. JH

Cyphelium inquinans (Sm.) Trevis. - Z svah vrchu Strunga, *Picea abies*, 1250 m, herb. ŠB, RD (E)

- * *Dermatocarpon luridum* (With.) J.R.Laundon - rez. Havranie skaly, na kapavé skále, 1000 m, herb. RD (V)
- Dimerella pineti* (Schradler) Vězda - v údolí Hutné, ca 5 km JV od vsi Strelníky, *Picea abies*, 1100 m, herb. JH; rez. Ľubietovský Vepor, *Acer pseudoplatanus*, 1100 m, herb. ŠB; Rudná magistrála medzi kopci Brusnianský grúň a Kopec, *Fagus sylvatica*, 1200 m, herb. ŠB (V)
- Graphis scripta* (L.) Ach. - v údolí Hutné, ca 5 km JV od vsi Strelníky, *Acer pseudoplatanus*, 1000 m, herb. ŠB (E)
- Haematomma ochroleucum* (Neck.) J.R.Laundon - rez. Veporské skalky, na skalách, 950 m, herb. RD, JH, ŠB (V)
- Hypocnomyce caradocensis* (Leight.) P James & G.Schneid. - Rudná magistrála v okolí vrchu Kopec (na severnom svahu), na odumŕelém stromě, herb. ŠB
- Hypogymnia farinacea* Zopf - v údolí Hutné, ca 5 km JV od vsi Strelníky, *Fagus sylvatica*, 1000 m, herb. ŠB (V)
- H. tubulosa* (Schaer.) Hav. - v údolí Hutné, ca 4 km JV od vsi Strelníky, 900 m, herb. RD; ca 3 km J od vrchu Ľubietovský Vepor (poblíž pramene Hutné), *Sorbus aucuparia*, 1150 m, herb. ŠB (V)
- * *Chaenotheca brunneola* (Ach.) Müll.Arg. - Z svah vrchu Strunga, *Fagus sylvatica*, 1250 m, herb. ŠB (E)
- Ch. furfuracea* (L.) Tibell - v údolí Hutné, ca 5 km JV od vsi Strelníky, *Fagus sylvatica*, 1100 m, herb. JH (V)
- * *Ch. chlorella* (Ach.) Müll.Arg. - vrch Poľana, *Ulmus* sp., 1450 m, herb. JH (EX)
- Ch. trichialis* (Ach.) Th.Fr. - sedlo Jasenová, na holém dřevě, 1100 m, herb. JH (E)
- Chaenothecopsis pusiola* (Ach.) Vainio - Z svah vrchu Strunga, *Fagus sylvatica*, 1250 m, herb. ŠB
- Lecanora albella* (Pers.) Ach. - v údolí Hutné, ca 5 km JV od vsi Strelníky, *Acer pseudoplatanus*, 1000 m, herb. ŠB, JH (E)
- L. chlarotera* Nyl. - rez. Hrončecký grúň, *Acer pseudoplatanus*, 970 m, herb. JH
- * *L. expallens* Ach. - rez. Ľubietovský Vepor, *Acer pseudoplatanus*, 1100 m, herb. ŠB
- Leptogium saturninum* (Dicks.) Nyl. - vrch Strunga, na omšelé kůře, 1320 m, herb. JH (E)
- * *Micarea denigrata* (Fr.) Hedl. - rez. Hrončecký grúň, na holém dřevě, 970 m, herb. JH; sedlo Jasenová, na holém dřevě, 1100 m, herb. JH
- * *M. lignaria* (Ach.) Hedl. - Z svah vrchu Strunga, na vlhké skále na mechu, 1250 m, herb. RD, ŠB
- * *M. misella* (Nyl.) Hedl. - ca 400 m od sedla Jasenová, na mokřem padlém kmeni, det. Z.Palice, herb. ŠB; Rudná magistrála medzi kopci Brusnianský grúň a Kopec, na padlém kmeni, herb. ŠB
- * *M. peliocarpa* (Anzi) Coppins & R.Sant. - Z svah vrchu Strunga, *Fagus sylvatica*, 1250 m, herb. ŠB
- * *M. prasina* Fr. - sedlo Jasenová, *Acer pseudoplatanus*, 1100 m, herb. JH; v údolí Hutné, ca 4 km JV od vsi Strelníky, 900 m, *Fraxinus excelsior*, herb. ŠB
- * *Microcalicium arenarium* (Hampe) Tibell - v údolí Hutné, ca 4 km JV od vsi Strelníky, 900 m, na stélce *Psilolechia lucida*, herb. RD, JH, ŠB
- * *Mycobilimbia sabuletorum* (Schreb.) Hafellner - rez. Ľubietovský Vepor, na mechu na stromě, 1100 m, herb. ŠB
- Ochrolechia androgyna* (Hoffm.) Arnold - rez. Ľubietovský Vepor, *Acer pseudoplatanus*, 1100 m, herb. ŠB
- * *Parmelia exasperatula* Nyl. - v údolí Hutné, ca 4 km JV od vsi Strelníky, 900 m, *Larix decidua*, herb. ŠB
- Peltigera degenii* Gyeln. - v údolí Hutné, ca 4 km JV od vsi Strelníky, na břehu lesní cesty, 900 m, herb. RD, ŠB, JH (V)

- P. didactyla* (With.) J.R.Laundon - v údolí Hutné, ca 4 km JV od vsi Strelníky, na břehu lesní cesty, 900 m, herb. RD, ŠB; rez. Veporské skalky, na zemi, 950 m, herb. JH
- P. horizontalis* (Huds.) Baumg. - v údolí Hutné, ca 4 km JV od vsi Strelníky, na břehu lesní cesty, 900 m, herb. RD, ŠB, JH
- * *P. neopolydactyla* (Gyeln.) Gyeln. - v údolí Hutné, ca 4 km JV od vsi Strelníky, na břehu lesní cesty, 900 m, herb. RD, ŠB, JH, confirm. O.Vitikainen
- P. polydactylon* (Neck.) Hoffm. - v údolí Hutné, ca 4 km JV od vsi Strelníky, na břehu lesní cesty, 900 m, herb. RD, ŠB, JH
- P. praetextata* (Flörke) Zopf - v údolí Hutné, ca 4 km JV od vsi Strelníky, na břehu lesní cesty, 900 m, herb. RD, ŠB, JH; rez. Veporské skalky, na zemi, 950 m, herb. JH
- * *Pertusaria coccodes* (Ach.) Nyl. - rez. Hrončecký grůň, *Acer pseudoplatanus*, 970 m, herb. ŠB (V)
- P. hemisphaerica* (Flörke) Erichsen - Rudná magistrála mezi kopci Brusnianský grůň a Kopec, *Acer pseudoplatanus*, 1200 m, herb. ŠB, confirm Z.Palice (E)
- * *P. lactea* (L.) Arnold - rez. Veporské skalky, na skále, 950 m, herb. JH
- P. leioplaca* DC. - sedlo Jasenová, *Acer pseudoplatanus*, 1100 m, herb. JH (E)
- * *Petractis clausa* (Hoffm.) Kremp. - vrch Ľubietovský Vepor, na skále, 1270 m, herb. JH
- * *Phaeophyscia endophoenicea* (Harm.) Moberg - ca 3 km J od vrchu Ľubietovský Vepor (poblíž pramene Hutné), *Fagus sylvatica*, 1150 m, herb. ŠB (E)
- Physcomia distorta* (With.) J.R.Laundon - rez. Hrončecký grůň, *Fraxinus excelsior*, 950 m, herb. ŠB
- * *Ph. enteroxantha* (Nyl.) Poelt - ca 3 km J od vrchu Ľubietovský Vepor (poblíž pramene Hutné), *Fagus sylvatica*, 1150 m, herb. ŠB (V)
- * *Ph. perisidiosa* (Erichsen) Moberg - v údolí Hutné, ca 4 km JV od vsi Strelníky, *Fagus sylvatica*, 1100 m, herb. JH (V)
- * *Porpidia crustulata* (Ach.) Hertel & Knoph - v údolí Hutné, ca 5 km JV od vsi Strelníky, na kamincích, 1000 m, herb. ŠB
- Ramalina fastigiata* (Pers.) Ach. - rez. Hrončecký grůň, *Acer pseudoplatanus*, 970 m, herb. ŠB (E)
- Rimularia insularis* (Nyl.) Rambold & Hertel - mýtina na vrchu Na Vepor, na stélce *Lecanora rupicola*, det. A.Vězda, herb. ŠB
- Stereocaulon pileatum* Ach. - v údolí Hutné, ca 4 km JV od vsi Strelníky, na kamenech, 900 m, herb. RD, ŠB, JH (E)
- * *Strangospora moriformis* (Ach.) Stein - v údolí Hutné, ca 5 km JV od vsi Strelníky, na dřevěné střeše, 1000 m, herb. RD
- * *Thelocarpon epibolum* Nyl. - sedlo Jasenová, na holém dřevě, 1100 m, herb. JH
- * *Th. laureri* (Flot.) Nyl. - cesta z údolí na kopec Na Vepor, na kamínku, 950 m, herb. ŠB
- * *Thelomma ocellatum* (Körb.) Tibell - v údolí Hutné, ca 5 km JV od vsi Strelníky, na dřevěné střeše, 1000 m, herb. RD, ŠB, JH (E)
- Thelotrema lepadinum* (Ach.) Ach. - rez. Ľubietovský Vepor, *Ulmus* sp., 1100 m, herb. ŠB (E)
- Ulsnea filipendula* Stirt. - v údolí Hutné, ca 5 km JV od vsi Strelníky, *Abies alba*, 1000 m, det. P.Halonen, herb. ŠB (E)
- * *U. subfloridana* Stirt. - v údolí Hutné, ca 5 km JV od vsi Strelníky, *Abies alba*, 1000 m, det. P.Halonen, herb. ŠB (E)

Literatura

- Pišút I (1996): Lišajníky chránenej krajinej oblasti (Poľana, stredné Slovensko). - In: Flóra Poľany, p. 44-47. Techn. univerzita, Zvolen.
- Pišút I, Lackovičová A et Lisická E. (1996): A second checklist and bibliography of Slovak lichens - Biologič Bratislava. 51/Suppl. 3: 1-79.

Samotný druh *Catillaria globulosa* patří na Šumavě v současnosti k vůbec nejhojnějším epifytickým mikrolišejníkům.

„*Cladonia flabelliformis* (Flörke) Vainio“ (= *Cladonia polydactyla* (Flörke) Sprengel) - obě Servitem uváděné položky „z Ďáblického vrchu u Prahy a od Černého jezera na Šumavě (Servit 1911: 67) náleží dutohlávce *Cladonia coccifera* s.l. V šumavském sběru je kromě podceci zmíněného druhu, přimíšeno také několik drobných šupinek jiné dutohlávky, reagujících oranžově s KOH. Ty by druhu *Cladonia polydactyla* - který se recentně vyskytuje v okolí Černého jezera poměrně hojně (Palice 1996: 23) - mohly eventuálně opravdu patřit. Palice (l.c.) omylem uvádí Servitův sběr od Černého jezera jako správně determinovaný.

„*Parmelia vittata* (Ach.) Nyl.“ (= *Hypogymnia vittata* (Ach.) Parrique) - I když Servit uvádí druh *Hypogymnia vittata* z celé řady lokalit (Servit 1911: 77), v herbářích PRC se mi podařilo najít pod tímto jménem pouze 2 jeho položky - šumavský sběr z Hamrů a nepublikovaný doklad z Ještědu. Obě položky však patří vsudypřítomné terčovce bublinaté (*Hypogymnia physodes* (L.) Nyl.). Přesto je možné předpokládat, že v době Servitovy návštěvy nebyl druh *Hypogymnia vittata* na Šumavě vzácný, soudě alespoň podle sporadických recentních nálezů tohoto druhu na nejzachovalejších šumavských lokalitách.

Literatura

- Černohorský Z., Servit M. et Nádvořík J. (1956): Klíč k určování lišejníků ČSR I. - Nakl. ČSAV, Praha.
- Halda J. (1997): Přspěvek k poznání lichenoflóry Orlických hor. - Acta Mus. Rchnov., sect. natur., 4: 1-24.
- Liška J., Dětinský R. et Palice Z. (1996): Importance of the Šumava Mts. for the biodiversity of lichens in the Czech Republic. - Silva Gabreta, Vimperk, 1: 71-81.
- Macher M. (1992): Epiphytische Flechten im Nationalpark Bayerischer Wald. - Bayer. Staatsministerium für Ernährung, Landwirtschaft und Forsten, München.
- Nádvořík J. (1961): Přspěvky k lišejníkovému rodu *Lecidea* (Ach.) Th.Fr. v ČSSR. - Preslia, Praha, 33: 308-314.
- Palice Z. (1996): Lišejníky karů Černého a Plešného jezera na Šumavě. - Ms. [Dipl. pr., depon in: Knihovna katedry botaniky PFF UK, Praha].
- Printzen C. (1995): Die Flechtengattung *Biatora* in Europa. - Bibl. Lichenol., Berlin et Stuttgart, 60: 1-275.
- Santenson R. (1993): The lichens and lichenicolous fungi of Sweden and Norway. - Lund.
- Servit M. (1910): První příspěvek k lichenologii Moravy. - Zpr. Kom. Pffrod. Prozk. Mor., Brno, 1910: 1-83.
- Servit M. (1911): Zur Flechtenflora Böhmens und Mährens. - Hedwigia, Berlin, 60: 51-85.
- Türk R. et Poelt J. (1993): Bibliographie der Flechten und flechten-bewohnenden Pilze in Österreich. - Österreich. Acad. Wiss., Wien.
- Vitikainen O. et al. (1997): Checklist of lichens and allied fungi of Finland. - Norrlinna 6: 1-123.
- Vězda A. (1980): Katalog československých lišejníků. - Ms. [Depon. in: Knihovna BŮ ČAV Průhonice]
- Wirth V. et al. (1996): Rote Liste der Flechten (Lichenes) der Bundesrepublik Deutschland. - Schr.-Reihe Vegetationsk., Bad Godesberg, 28: 307-368.

ZAJÍMAVÉ NÁLEZY

Brachydontium trichodes (Hedw.) Sm. - Česká rep.: Slezské Beskydy, obec Nýdek, rezervace Velká Čantoryje, 985-995 m n.m., 27.8.1997 leg. V.Plášek, OP. Druhá lokalita tohoto (možná přehlíženého) druhu z ř. *Seligeriaceae* ve Slezských Beskydách (cf. Soldán 1991, Zpr. Čs. Bot. Společ. 26).

Bryoerythrophyllum ferruginascens (Stirt.) Giac. - Česká rep.: Hostýnské vrchy, Rajnochovice, leg. J.Podpěra sub *Didymodon luridus*, rev. J.Kučera, PR. - Českobudějovicko, bývalý vápencový lom 1 km JVV obce Vidov, 440 m n.m., 13.4.1996 leg. J.Kučera, herb. J.Kučera. Dle předběžného seznamu ohrožených mechů ČR (Váňa 1995, Preslia 67) jde o vzácný druh mechu; jediná dosud známá lokalita v Podkrkonoší u obce Jesenný (leg. Pilous 1992, cf. Bryonora 11: 6) podle ústního sdělení Z.Pilouse již zanikla.